

1.01
Prejeto 12. 12. 2011

UDK 929Hodža J.:329.1"1925/1929"

Mateja Ratej*

Dr. Jakob Hodžar – poslanec Slovenske ljudske stranke v Narodni skupščini v letih 1925–1929

IZVLEČEK

Avtorica se v razpravi ukvarja s političnim delovanjem Jakoba Hodžarja, poslanca Slovenske ljudske stranke za celjski okraj v Narodni skupščini v Beogradu v letih 1925–1929. Med drugim namenja pozornost Hodžarjevi dejavnosti ob pretresanju zakona o državnih tožilcih (pravdnikih) v skupščinskem Zakonodajnem odboru, kjer so poslanci Jugoslovanskega poslanskega kluba spomladi 1925 zaradi spremembe politike Stjepana Radića in posledične opustitve odločne avtonomistične politike pri Slovenski ljudski stranki izvajali glavni politični pritisk proti centralistični državni ureditvi prve jugoslovanske države. Razprava obravnava tudi Hodžarjev prispevek k oblikovanju enotnega kazenskega zakonika v Zakonodajnem odboru Narodne skupščine v letih 1926–1927.

Ključne besede: Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, Slovenska ljudska stranka, Jakob Hodžar, Zakonodajni odbor Narodne skupščine, kazenski zakonik 1929

ABSTRACT

DR. JAKOB HODŽAR – SLOVENIAN PEOPLE'S PARTY'S MEMBER OF THE NATIONAL ASSEMBLY BETWEEN 1925 AND 1929

In the following discussion the author focuses on the political activities of Jakob Hodžar, the Slovenian People's Party's Celje district member of the National Assembly in Belgrade between 1925 and 1929. Among other issues the author explores Hodžar's activities during the debate about the Public Prosecutors Act in the Legislative Committee of the Assembly, where in the spring 1925 the members of the Assembly belonging to the Yugoslav Parliamentary Group exercised the main political pressure against the centralist state regime of the First Yugoslav State due to the altered policies of Stjepan Radić and the consequent abandonment of decisive autonomist policy in the Slovenian People's Party. The discussion also focuses on Hodžar's contribution to the formation of a unified criminal code in the Legislative Committee of the National Assembly in 1926 and 1927.

Key words: Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, Slovenian People's Party, Jakob Hodžar, Legislative Committee of the National Assembly, criminal code 1929

* **Dr., znanstvena sodelavka, Znanstveno raziskovalni center SAZU, Novi trg 1, SI-1000 Ljubljana; e-naslov mratej@zrc-sazu.si**

Na drugih skupščinskih volitvah v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev (dalje SHS) februarja 1925 so najboljše rezultate dosegle velike stranke s strnjeno volilno bazo na sklenjenih območjih, zato je poleg Narodne radikalne stranke kot absolutne zmagovalke v državnem okviru uspešen nastop na volitvah beležila tudi Slovenska ljudska stranka, ki je prvič zmagala v mestni občini Ljubljana.¹ V Sloveniji je dosegla 56,3 odstotka glasov volivcev (približno 5 odstotkov v državnem merilu), in čeprav je glede na volilni rezultat iz leta 1923 nekoliko nazadovala, je v Narodni skupščini prejela 20 mandatov od 26 slovenskih – s tem je ohranila položaj najmočnejše slovenske politične stranke in četrte najmočnejše v državi.² V mariborskem volilnem okrožju je Slovenska ljudska stranka dosegla 52,9 odstotka glasov volivcev in s tem 11 mandatov; med novoizvoljenimi poslanci je bil poleg Andreja Bedjaniča, Franja Žebota, Josipa Hohnjeca, Josipa Škoberneta, Josipa Klekla, Geze Šiftarja, Vladimirja Pušenjaka, Andreja Gosarja, Štefana Faleža in Ivana Vesenjaka v celjskem volilnem okraju izvoljen tudi Jakob Hodžar.³

Promovirani pravnik se je rodil leta 1889; sprva je bil sodnik in državni tožilec (tedanji izraz – pravdnik), nato pa je zaradi želje po povečanju dohodkov, s katerimi bi lažje preživel svojo številno družino, odprl odvetniško pisarno.⁴ Po nastopu kraljeve diktature leta 1929 je postal član upravnega odbora celjske podružnice Oblastne hranilnice mariborske oblasti,⁵ po drugi svetovni vojni pa je bil imenovan za sodnika in nato za predsednika okrajnega sodišča v Trbovljah; kot takšen je bil, denimo, predsednik okrajne volilne komisije za volitve v Ustavodajno skupščino leta 1946.⁶

Kmalu po nastopu poslanskega mandata je dobil Jakob Hodžar priložnost pokazati svojo strokovno podkovanost, ko je maja in junija 1925 sodeloval v odseku Zakonodajnega odbora Narodne skupščine za proučevanje zakona o ureditvi sodišč. Pri tem so pomen njegovim predlogom odvzemali predstavniki koalicije s tem, ko so jih pogosto označevali kot poskuse obstrukcije.⁷ Vendarle je bil sprejet poslanec

¹ Slovenec, 3. 2. 1925, str. 1, Bela Ljubljana je govorila; Branislav Gligorijević: *Parlament i političke stranke u Jugoslaviji (1919–1929)*. Beograd 1979 (dalje Gligorijević, *Parlament i političke stranke*), str. 188; Bojan Balkovec: *Parlamentarne volitve v Jugoslaviji v letih 1920–1938*, s posebnim poudarkom na Sloveniji. Doktorska disertacija, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana 1997 (dalje Balkovec, *Parlamentarne volitve*), str. 65.

² Ferdo Čulinović: *Jugoslavija između dva rata*, 1. del. Zagreb 1961 (dalje Čulinović, *Jugoslavija između dva rata*), str. 455; Gligorijević, *Parlament i političke stranke*, str. 195.

³ Slovenec, 11. 2. 1925, str. 2, Izvoljeni kandidati v Sloveniji; Franc Erjavec: *Volitve v Narodno skupščino 8. februarja v Sloveniji*. V: *Socialna misel*, IV, 1925, str. 39.

⁴ Naša Straža, 17. 6. 1925, str. 3, Velik uspeh poslanca dr. Hodžarja.

⁵ Uradni list Dravske banovine, št. 106/24. 10. 1929, str. 813. /www.sistory.si/

⁶ Uradni list Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta in Narodne vlade Slovenije, št. 44/17. 10. 1945, str. 208; Ur. list Ljudske Republike Slovenije, št. 64/21. 9. 1946, str. 314. /www.sistory.si/

⁷ Slovenec, 19. 5. 1925, str. 2, Zakonski načrt o ureditvi sodišč; prav tam, 21. 5. 1925, str. 1; prav tam, 27. 5. 1925, str. 2, Razprava o sodnijskem zakonu; prav tam, 28. 5. 1925, str. 2, Neodvisnost sodnikov na zahtevo sodnikov rešena; prav tam, 29. 5. 1925, str. 3, Odsek za zakon o sodnikih.

predlog, da se veliko mariborsko okrožno sodišče razdeli na okrajna sodišča Ormož, Ljutomer, Gornja Radgona, Murska Sobota in (Dolnja) Lendava.⁸ Zakon o ureditvi sodišč, ki je dopolnil nekatere prejšnje, je bil sprejet septembra 1928 ter spremenjen januarja 1929 po oblikovanju šestojanuarskega režima.⁹ Ker je bil zakon sprejet za časa vlade strankinega vodje Antona Korošca, so ga v Slovenski ljudski stranki sprejeli z odobravanjem.¹⁰

Narava Zakonodajnega odbora Narodne skupščine prve jugoslovanske države je bila specifična in jo velja podrobneje pojasniti. Po sprejetju vidovdanske ustave poleti 1921 Ustavodajna skupščina ni bila razpuščena, temveč je bila preimenovana v Narodno skupščino. Način preoblikovanja Ustavodajne v Narodno skupščino je bil določen z Zakonom o volitvah v Začasnem narodnem predstavništvu, v skladu s katerim je imela Narodna skupščina okrnjene pristojnosti (poslanci so lahko sprejemali samo zakone, ki so bili v tesni zvezi z ustavo, oziroma nujne finančne zakone). Skupaj z njo je bil zato oblikovan Zakonodajni odbor, na katerega je v skladu s 133. členom ustave prešel dovršen del zakonodajnih pristojnosti; bil je nekakšna Narodna skupščina v malem, oblikovan zato, da bi olajšal delo v zvezi z izenačevanjem zakonodaje.¹¹

Problem izenačevanja zakonodaje je bil v Kraljevini SHS pereč problem, saj nobena od evropskih držav, oblikovanih po prvi svetovni vojni, ni imela tako raznovrstne zakonodaje kot prva jugoslovanska država. Številna pravna vprašanja so se reševala na šest različnih načinov, kolikor je bilo v državi pravnih področij: posebni pravni predpisi so tako veljali v Srbiji, v Črni gori, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini in v Vojvodini, kjer so veljali madžarski, v Dalmaciji in Slovenji pa avstrijski zakoni. Zakonodajni odbor Narodne skupščine je deloval neodvisno od nje, člani odbora pa so bili za svoje delo odgovorni vladi. Temeljna naloga Zakonodajnega odbora je torej bila likvidacija pravnega provizorija in priprava zakonskih predlogov o poenotenju zakonodaje, kar pa se je spričo pogostih menjav vlade in drugih posebnosti notranjepolitične dinamike prve jugoslovanske države izkazalo za izjemno težavno nalogo.¹²

Poleti 1925 so se parlamentarne stranke v Narodni skupščini intenzivno ukvarjale z afero Thurn-Taxis, ki jo je sprožil ukrep pravosodnega ministra Eda Lukinića iz Samostojne demokratske stranke o ukinitvi prisilne državne uprave (t. i. nacionalizacijskega sekvestra) nad hrvaškim veleposestvom Thurn-Taxis in prenosu premoženja na Urad za izkoriščanje gozdov v Beogradu.¹³ V skupščinski komisiji, ki je

⁸ Prav tam, 13. 6. 1925, str. 2, Zakon o sodnikih; Naša Straža, 17. 6. 1925, str. 3, Velik uspeh poslanca dr. Hodžarja.

⁹ Ferdo Čulinović: Državnopravna historija jugoslavenskih zemalja XIX. i XX. vijeka, knj. 2. Zagreb 1959 (dalje Čulinović, Državnopravna historija), str. 315–316.

¹⁰ Slovenec, 5. 8. 1928, str. 2, SLS in sodniški zakoni.

¹¹ Ustava Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ljubljana 1925 (dalje Ustava), str. 55; Gligoričević, Parlament i političke stranke, str. 114 in 362.

¹² Čulinović, Državnopravna historija, str. 308.

¹³ Čulinović, Jugoslavija između dva rata, str. 461–462; France Kresal: Zgodovina socialne in gospodarske politike v Sloveniji od liberalizma do druge svetovne vojne. Ljubljana 1998, str. 83–84.

preiskovala zadevo Thurn-Taxis, je stališča Jugoslovanskega kluba, katerega del so bili poslanci Slovenske ljudske stranke, kot promovirani pravnik strokovno utemeljeno zastopal Jakob Hodžar. Njegova prizadevanja za izročitev Lukinića sodišču, ki so temeljila na Hodžarjevem prepričanju, da je Lukinić s svojim ukrepom oškodoval nacionalne interese države – *»se ni niti malo potrudil, kako rešiti to zamotano vprašanje v korist države, a ne v prid Thurn-Taxisa«* –, po pričakovanjih niso bila uspešna. Ne glede na to je afera Thurn-Taxis slabo vplivala na položaj Samostojne demokratske stranke v vladi.¹⁴

Brezkompromisna centralistična pogajalska izhodišča radikalnega voditelja Nikole Pašića, na podlagi katerih je spomladi 1925 sklenil sporazum s Stjepanom Radićem, so vodstvu Slovenske ljudske stranke v drugi polovici leta 1925 oteževala približevanje politiki srbske Narodne radikalne stranke, največje parlamentarne stranke v državi.¹⁵ Kljub odločnim zaključnim besedam razpravljavca Jugoslovanskega kluba Antona Sušnika v Narodni skupščini ob sprejemanju vladne deklaracije – *»vladi se izreka popolno nezaupanje«*¹⁶ – pa vstop Hrvatske seljačke stranke v vladno koalicijo za Slovensko ljudsko stranko ni bil brez političnih koristi. Razen Bloka narodnega sporazuma in kmečke demokracije, katerega del je bila Slovenska ljudska stranka, je namreč razpadel tudi Narodni blok, ki sta ga tvorili Samostojna demokratska stranka in Narodna radikalna stranka.¹⁷

V teku spremembe politike Slovenske ljudske stranke v drugi polovici leta 1925 so predstavniki Jugoslovanskega kluba v Zakonodajnem odboru Narodne skupščine ob pretresu predlogov o državnem tožilstvu/pravdnictvu (Andrej Gosar, Jakob Hodžar) in o tisku (Josip Hohnjec, Franc Smodej)¹⁸ izvajali glavni politični pritisk proti centralistični državni ureditvi. Zaradi vstopa Stjepana Radića v vlado, posledičnega omehčanja avtonomistične politike Slovenske ljudske stranke in želje njenega vodstva po približevanju vladi v javnosti namreč niso želeli izpostavljati svoje opozicijske drže.¹⁹ Razumljivo je, da so bili omenjeni proticentralistično razpolo-

¹⁴ Slovenec, 31. 7. 1925, str. 4–5; prav tam, 4. 8. 1925, str. 2; prav tam, 5. 8. 1925, str. 5; prav tam, 7. 8. 1925, str. 4–5; prav tam, 8. 8. 1925, str. 2; prav tam, 12. 8. 1925, str. 2, Govor Jakoba Hodžarja v Narodni skupščini; prav tam, 11. 12. 1925, str. 2, Lukinićeva afera pred Narodno skupščino.

¹⁵ Anton Korošec: Pismo iz Francije. V: Slovenski gospodar, 27. 8. 1925, str. 1–2; Jutro, 30. 8. 1925, str. 1, Dr. Korošec v Evians les Bains; prav tam, 1. 9. 1925, str. 1, Radićevci napovedujejo vstop Stjepana Radića v vlado; prav tam, 2. 9. 1925, str. 1, Razčiščevanje političnih vprašanj; prav tam, 5. 9. 1925, str. 1, Razburjenje v SLS.

¹⁶ Stenografske beleške Narodne skupščine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (dalje Stenografske beleške Narodne skupščine), št. 49, 22. 7. 1925, 40. redno zasedanje, str. 496–501; Slovenec, 26. 7. 1925, str. 1, Konec debate o vladni deklaraciji.

¹⁷ Gligorijević, Parlament i političke stranke, str. 204–206.

¹⁸ Stenografske beleške Zakonodavnog odbora Narodne skupštine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Beograd, 1925 (dalje Stenografske beleške Zakonodavnog odbora Narodne skupštine), Zasedanja z dne 24. 6. 1925, str. 204–212; 27. 6. 1925, str. 241–245; 7. 7. 1925, str. 291; 8. 7. 1925, str. 299–301; 29. 7. 1925, str. 307; 1. 8. 1925, str. 342–343 in 366.

¹⁹ Slovenec, 27. 7. 1926, str. 2, Dr. Korošec v Domžalah; Jutro, 28. 7. 1926, str. 2, Dr. Korošec o svoji zavoženi politiki; Kmetski list, 28. 7. 1926, str. 1–2, Nekaj pojasnil na govor dr. Korošca.

ženi poslanci pri uveljavljanju svojih predlogov v Zakonodajnem odboru v bistvenih poudarkih neuspešni.²⁰

Ob pretresu Zakona o državnih tožilcih/pravdnikih v Zakonodajnem odboru Narodne skupščine 18. in 23. junija 1925 sta tako Jakob Hodžar in Andrej Gosar nasprotovala predvidenim povečanim pristojnostim za sodnike v razmerju do državnih tožilcev/pravdnikov. Hodžar je zakonski predlog ocenil kot zastarel – »*Če vidite na njem kaj modernega, vam čestitam!*« –, ker ni zagotavljal neodvisnega sodstva in ker sprememb ni predvideval tudi za Srbijo. Menil je, da predlog državne tožilce/pravdnike spreminja v policijske uradnike pravosodnega ministra, pri čemer ne gre spregledati, da je bil minister za pravosodje takrat prvak slovenskih demokratov Gregor Žerjav, za vodstvom Slovenske ljudske stranke pa je bilo obdobje hujših političnih preganjanj med volilno kampanjo za skupščinske volitve februarja 1925. Andrej Gosar je v razpravi vlado obtožil svojevoljnega ravnanja, saj Zakon o državnih tožilcih/pravdnikih po njegovem mnenju ni bil oblikovan v smislu izenačevanja zakonodaje na področju pravosodja.²¹ Zakon o državnem tožilstvu je bil sprejet novembra 1928 in spremenjen marca 1929 v skladu z okoliščinami šestojanuarskega režima.²²

Državno tožilstvo/pravdnništvo je bilo od sodišč neodvisen državni organ, ki je v kazenskem postopku ščitil interese države, po poročilu novomeških pravnikov, pristašev Slovenske ljudske stranke, pa je bilo jeseni 1924 v Sloveniji med 290 nastavljenimi sodniki in državnimi tožilci/pravdniki le 24 (tj. 8 odstotkov) strankinih pristašev. Hodžarjevo držo v Zakonodajnem odboru Narodne skupščine ob pretresu zakona o državnih tožilcih/pravdnikih, ki je bil na seji plenuma odbora sprejet konec junija 1925, in v odseku Zakonodajnega odbora za proučevanje zakona o ureditvi sodišč je tako treba razumeti tudi v luči majhnega vpliva Slovenske ljudske stranke na pravosodje v Sloveniji in strankinega posledičnega interesa po njegovi politični neodvisnosti.²³

Poslanci Slovenske ljudske stranke v Narodni skupščini so se leta 1925 ukvarjali tudi s problemom urejanja pravnega položaja invalidov, ki ga je leta 1924 s predložitvijo predloga invalidskega zakona začela obravnavati Davidovičeva vlada, katere del je bila Slovenska ljudska stranka.²⁴ Skupaj s poslanci Jugoslovanskega kluba (Franc Kremžar, Andrej Gosar, Fran Kulovec, Franjo Žebot) je Jakob Hodžar ob predložitvi predloga zakona vlade Nikole Pašića spomladi in jeseni 1925 v Narodni

²⁰ Slovenec, 14. 5. 1925, str. 2, Reakcionarni zakonski načrt o državnih pravdnikih.

²¹ Stenografske beleške Zakonodavnog odbora Narodne skupštine, Zasedanja z dne 18. 6. 1925, str. 110–121; 23. 6. 1925, str. 161–169. Gl. tudi prav tam, 19. 6. 1925, str. 125–127.

²² Čulinović, Državnopravna historija, str. 316.

²³ Pokrajinski arhiv Maribor, fond Anton Korošec, Spisek pristašev Slovenske ljudske stranke med sodniki, državnimi pravdniki in naraščajem na območju Slovenije, 6. 10. 1924; Slovenec, 24. 6. 1925, str. 2, Reakcionarni vladni načrti v zakonodajnem odboru; Jelka Melik: Kazensko sodstvo na Slovenskem 1919–1929. Ljubljana 1994, str. 40.

²⁴ Slovenec, 7. 8. 1924, str. 1–2, Vladna deklaracija; Jutro, 7. 8. 1924, str. 2, Program Davidovičeve vlade.

skupščini skladno s tedanjim opozicijskim položajem Slovenske ljudske stranke do predloga zavzel odklonilno stališče; poslanci Jugoslovanskega kluba so v Narodni skupščini znova predstavili načrt iz leta 1924, ki je opozarjal na nujnost pravne izenačitve statusa vojnih invalidov.²⁵ V uradnem glasilu Slovenske ljudske stranke *Slovenec* so zapisali, da je Hodžar med »*neprestanim*«*»* smejanjem in norčevanjem Radičevih pristašev »*sijajno*«*»* branil pravice invalidov: »*Kot jurist je v živahnem in temperamentnem govoru dokazal, da je zakonski načrt polovičarski in da bo invalidom več škodil kakor koristil.*«²⁶

Opozicijske stranke so 24. marca 1926 ministroma za zunanje zadeve in za finance Momčilu Ninčiču in Milanu Stojadinoviču predložile interpelacijo zaradi suma o korupcijski dejavnosti sina Nikole Pašiča in nekaterih članov vlade iz Narodne radikalne stranke. V njej so od vlade zahtevali imenovanje skupščinske komisije za raziskavo primerov nelegalnega poslovanja v državni upravi in pripravo osnutka zakona proti korupciji – interpelacija je bila na dnevni red sej Narodne skupščine uvrščena šele 14. maja 1926.²⁷ Medtem so poslanci Hrvatske seljačke stranke v začetku aprila 1926 od predsednika vlade Nikole Pašiča zahtevali takojšen sklic Narodne skupščine, kar je bil zadosten razlog za Pašičev odstop, vendar je Nikola Uzunović 8. aprila 1926 prevzel vodenje vlade v skorajda nespremenjeni sestavi.²⁸ Jakob Hodžar je bil od maja 1926 član odbora za proučevanje zakonskega predloga o preprečevanju korupcije.²⁹

Sekcija Zakonodajnega odbora za novi kazenski zakonik, katere član je bil tudi Hodžar, je začela aprila 1926 obravnavati načrt zakonika.³⁰ Po zedinjenju leta 1918 se je različnost pravnih področij posebno kazala prav na področju kazenskega prava, zato je vlada februarja 1919 razširila dele srbskega kazenskega zakonika na vse državno ozemlje. Prednačrti novega zakonika so bili izdelani v letih 1921–1922, nato pa je delo zastalo do leta 1926. Ker Narodna skupščina dela ni dokončala, je bil novi kazenski zakonik objavljen kmalu po nastopu šestojanuarskega režima

²⁵ Slovenski gospodar, 7. 5. 1925, str. 1, Invalidski zakon; Slovenec, 28. 5. 1925, str. 1, P-P režim proti invalidom; Naša Straža, 3. 6. 1925, str. 1, Vlada proti invalidom; Slovenec, 11. 6. 1925, str. 1, Invalidski zakon; prav tam, 22. 10. 1925, str. 2, Iz Jugoslovanskega kluba; prav tam, 23. 10. 1925, str. 2, Invalidski zakon pred skupščino; prav tam, 25. 10. 1925, str. 7, Za pravice invalidov – posebno mišljenje Jugoslovanskega kluba; prav tam, 31. 10. 1925, str. 1, Vladna večina sprejela invalidski zakon v načelu; prav tam, 5. 11. 1925, str. 5, Govor poslanca Kremžarja v Narodni skupščini o priliki načelne razprave o invalidskem zakonu; Naša Straža, 13. 11. 1925, str. 1–2; prav tam, 16. 11. 1925, str. 1; prav tam, 18. 11. 1925, str. 1, R–R vlada in invalidi – govor Poslanca Žebota; Slovenec, 14. 11. 1925, str. 1, Invalidski zakon sprejet.

²⁶ Slovenec, 11. 11. 1925, str. 2, Dr. Hodžar sijajno brani pravice invalidov.

²⁷ Prav tam, 25. 3. 1926, str. 1, Interpelacija opozicije o aferah Rade Pašiča; Gligorijević, Parlament i političke stranke, str. 220–221.

²⁸ Slovenec, 9. 4. 1926, str. 1, Imamo vlado; prav tam, 15. 4. 1926, str. 2, Sestanek voditeljev opozicije; Čulinović, Jugoslavija između dva rata, str. 485.

²⁹ Slovenec, 28. 5. 1926, str. 1, Narodna skupščina.

³⁰ Stenografske beleške Zakonodavnog odbora Narodne skupštine, Zasedanja z dne 27. 4. 1927, str. 278, 282; 28. 4. 1927, str. 287; 29. 4. 1927, str. 302–308, 311; Slovenec, 13. 6. 1926, str. 2, Razpravljanje o načrtu kazenskega zakonika.

januarja 1929.³¹ Novi kazenski zakonik Kraljevine Jugoslavije sodil med tehnično boljše pripravljene kazenske zakonike tistega časa, vsebinsko pa med najmodernejše kazenske zakone, ki so upoštevali nova dognanja pravne znanosti, vendar je hkrati določal tudi smrtno kazen.³²

Reforma kazenskega prava je bila del kulturnega programa Slovenske ljudske stranke v smislu izvajanja državne verske vzgoje za izgraditev družbe na katoliški duhovni podlagi: »*Policijska država je le zavračala zločine z zunanjo kaznijo, pravna država s strogim povračilom, kulturna država pa si stavlja visok cilj npravno poboljšati in vzgojiti zločinca za dobrega državljana. Samoobsebi je umevno, da mora vera v taki državi, ki si stavi take eminentno etične cilje, pridobiti večji vpliv.*«³³ Jugoslovanski klub – in v njegovem okviru tudi Jakob Hodžar – se je v teku sprejemanja kazenskega zakonika neuspešno zavzemal za ukinitvev smrtno kazni.³⁴ Še več, ukinitvev smrtno kazni je bila ena od programskih smernic Slovenske ljudske stranke že v programskem načrtu Andreja Gosarja iz leta 1922. Pripadnik levega strankinega krila in poslanec Jugoslovanskega kluba je kot sourednik katoliškega mesečnika za socialna in kulturna vprašanja *Socialna misel* v njem objavil osnutek strankinega političnega programa z željo, da bi zainteresirano javnost spodbudil k razpravi o oblikovanju »*širokopoteznega katoliškega teoretičnega in praktičnega akcijskega programa za javno življenje v po vojni nastalih razmerah*«, ki bi predstavljal dopolnitev in nadgradnjo ustavnemu načrtu Slovenske ljudske stranke (avtonomističnemu programu) iz leta 1921. Z avtonomističnim programom usklajen Gosarjev načrt je bil pred skupščinskimi volitvami leta 1923 potrjen v programski brošuri 'Sodite po delih! Vsem, ki so dobre volje! Kažipot slovenskim volivcem v boju za slovensko samostojnost', ki je predstavljala osrednji politični program Slovenske ljudske stranke v dvajsetih letih 20. stoletja.³⁵

Med drugim je kazenski zakonik iz leta 1929 sodniku puščal večji manevrski prostor pri določanju kazni in manjšo vezanost na prejšnje meje kazenskih sankcij. Kot je ugotavljal pravni teoretik in univerzitetni profesor Aleksander Maklecov po sprejetju zakonika leta 1929, je ta sodniku podeljeval vlogo vršilca socialne funkcije prava, mu torej nalagal ne le dolžnost, da ugotovi dejanje in krivdo storilca ter določi zakonito kazen, marveč da pri odmeri kazni upošteva tudi motive, nagnjenja in značaj storilca, njegovo prejšnje življenje ter osebne in finančne razmere.³⁶

³¹ Sergij Vilfan: *Pravna zgodovina Slovencev*. Ljubljana 1996, str. 512.

³² Čulinović, *Državnopravna historija*, str. 317; Jelka Melik: *Kazensko pravo v prvi Jugoslaviji*. V: *Problemi demokracije na Slovenskem v letih 1918–1941: zbornik prispevkov*. Ljubljana 2007, str. 211.

³³ Josip Jeraj: *Politično udejstvovanje katoličanov*. V: *Peti katoliški shod v Ljubljani 1923*. Ljubljana 1924, str. 244.

³⁴ Slovenec, 11. 5. 1926, str. 1, Smrtna kazen ostane; prav tam, 28. 4. 1927, str. 1, Seja zakonodajnega odbora – Jugoslovanski klub edini proti smrtni kazni.

³⁵ Andrej Gosar: *Načrt političnega programa*. V: *Socialna misel*, 1922, str. 185–189.

³⁶ Aleksander Maklecov: *Novo kazensko pravo Kraljevine SHS. Idejne osnove reforme*. V: *Slovenski pravnik*, 1929, št. 7–8, str. 188.

Z nekaterimi modifikacijami je kazenski zakonik Kraljevine Jugoslavije iz leta 1929 v bistvenih določbah veljal vse do razpada države leta 1941.³⁷ Oktobra 1946 je bil sprejet Zakon o razveljavljenju pravnih predpisov, izdanih pred 6. aprilom 1941 in med sovražno okupacijo. Po njegovi uveljavitvi so se predvojni predpisi glede posameznih vprašanj smeli uporabljati le kot pravno pravilo. Omenjeni zakon je izrecno določil, da se smejo pravna pravila samo uporabljati, državni organi pa s temi predpisi ne smejo utemeljevati svojih določb. Na opisani podlagi je takoj po drugi svetovni vojni delovalo tudi kazensko pravosodje.³⁸

Ko so člani sekcije Zakonodajnega odbora za novi kazenski zakonik konec aprila 1926 znova začeli obravnavati temo, so imeli pred seboj načrt kazenskega zakonika, napisan na podlagi srbskega predloga iz leta 1910 in predloga iz leta 1922. Jakob Hodžar se je ustavil ob dejstvih, da je preteklo več kot tri leta, odkar se je nazadnje sestala komisija za novi načrt kazenskega zakonika ter da so končni načrt zakonika izdelali trije Srbi brez sodelovanja Hrvatov in Slovencev. Predlagal je, da se v delo komisije vključi tudi slovenski pravnik Metod Dolenc, odbor pa naj za nadaljevanje svojega dela pridobi tudi mnenja vseh pravnih fakultet, pomembnih pravnih strokovnjakov in teoretikov prava o novem načrtu. Hodžarjevi predlogi so bili zavrjnjeni.³⁹

Podobno kritičen je bil Jakob Hodžar na seji odbora 5. maja 1926, ko je trdil, da je načrt kazenskega zakonika izdelan površno, da med drugim vsebuje prikrite napade na poslansko imuniteto in da ne izključuje kulturnobojnih tendenc glede na to, da še zmeraj vsebuje sporni kancelparagraf.⁴⁰ Šlo je za določbo 12. člena vidovdanske ustave, po kateri je bilo predstavnikom verskih skupnosti prepovedano strankarsko delovanje v bogoslužju in v besedilih verskega značaja. Kljub velikemu nasprotovanju Slovenske ljudske stranke je bila določba vnesena v ustavo na pritisk predstavnikov Jugoslovanske demokratske stranke.⁴¹ Hodžar je na omenjeni seji ponovno pozval, da se zakonski načrt umakne iz razprave in se znova vrne šele, ko bo usklajen s kazenskimi zakoni vseh pravnih področij v državi. Poslančevi predlogi so bili znova zavrjnjeni.⁴²

Sredi junija 1926 je Hodžar na seji Zakonodajnega odbora za proučevanje načrta kazenskega zakonika vztrajal pri trditvi, da koalicija onemogoča delo odbora, in protestiral, ker so morali opozicijski člani odbora po cele ure čakati na začetek seje: »Vladni večini ni do resnega dela in hoče na neodpustljivo površen način sprejeti tako važen zakon, kakor je kazenski zakonik.«⁴³ Jakob Hodžar je 15. junija 1926 na

³⁷ Jelka Melik: V imenu njegovega veličanstva kralja. Ljubljana 2000, str. 26.

³⁸ Roman Ferjančič: Delovanje pravosodja LRS v obdobju ljudske demokracije (1945–1950). V: Brezpravje; slovensko pravosodje po letu 1945. Ljubljana 1998, str. 34.

³⁹ Slovenec, 28. 4. 1926, str. 2, Nov načrt kazenskega zakonika.

⁴⁰ Prav tam, 6. 5. 1926, 2, Seja odseka za kazenski zakon.

⁴¹ Ustava, str. 7; Jurij Perovšek: Kanzelparagraf. V: Slovenska kronika XX. stoletja, 1900–1941. Ljubljana 1997, str. 263.

⁴² Slovenec, 6. 5. 1926, str. 2, Seja odseka za kazenski zakon.

⁴³ Prav tam, 13. 6. 1926, str. 2, Razpravljanje o načrtu kazenskega zakonika.

seji Zakonodajnega odbora vendarle beležil uspešen nastop. Nastopil je proti 76. členu načrta kazenskega zakonika, ki je po njegovem mnenju predstavljal napad na poslansko imuniteto, saj je določal, da se lahko poslanca po prenehanju poslanskega mandata neovirano kazensko preganja. Hodžar je predlagal izbris omenjenega člena, kar je tudi dosegel.⁴⁴

Nato pa je Jakob Hodžar v začetku julija 1926 zablestel z govorom na seji Zakonodajnega odbora, ko je bil na dnevnem redu vladni predlog Zakona o centralni upravi. Ker odstira strankin pogled na parlamentarno demokracijo in na jugoslovansko (politično) stvarnost, navedimo Hodžarjeve misli obširneje: »V moderni državi mora ljudstvo stopiti do države iz pasivnega v aktivno razmerje. Ljudstvo ne sme biti masa, ki se vlada, marveč mora državo smatrati kot svojo državo, njene zadeve kot svoje zadeve. Zato zahtevamo samoupravo ljudstva. Kot resnični demokrati ne moremo priznati, da bi bil med državno upravo in samoupravo ljudstva kontrast v subjektu uprave. /.../ Zakonski predlog sam je zelo površno sestavljen in je prosto naštevanje mogočih in nemogočih funkcij centralne uprave brez omejitve njenih kompetenc napram samoupravnim vladam. Zato izjavljam, da bodo poslanci Jugoslovanskega kluba glasovali proti predlogu.«⁴⁵

Po neuspešnih poskusih oblikovanja Zakona o centralni upravi leta 1921 in 1923 je vladni kabinet Nikole Uzunovića predlog omenjenega zakona maja 1926 ponovno predložil v obravnavo Zakonodajnemu odboru Narodne skupščine.⁴⁶ Čeprav se poslanci Slovenske ljudske stranke 2. junija 1926 niso izrekli za podaljšanje delovanja Zakonodajnega odbora, ki je krčil zakonodajno funkcijo Narodne skupščine,⁴⁷ so bili s končnim besedilom Zakona o centralni upravi ob njegovem sprejetju v odboru marca 1927 zadovoljni.⁴⁸ Stališče Slovenske ljudske stranke do vladnega predloga zakona ob koncu leta 1926 in v začetku leta 1927 ni bilo izključno posledica taktičnega približevanja vladi, temveč prizadevanj za doseg čim večjih samoupravnih pristojnosti v oblasteh.⁴⁹

Sredi novembra 1926 je potekala zadnja seja Zakonodajnega odbora, na kateri so člani razpravljali o načrtu novega kazenskega zakonika, vendar Jakob Hodžar na njej ni nastopal.⁵⁰ Po smrti Nikole Pašića konec leta 1926 in po izstopu Hrvatske

⁴⁴ Prav tam, 16. 6. 1926, str. 1, Razprava o kazenskem zakoniku.

⁴⁵ Prav tam, 3. 7. 1926, str. 1, Zakon o centralni upravi.

⁴⁶ Arhiv Jugoslavije, fond Jovan Jovanović Pižon, št. 80, fasc. 30, Načrt zakona o centralni upravi, 22. 10. 1921; prav tam, fond Narodna skupščina Kraljevine Jugoslavije, št. 72, fasc. 7/15, Predlog zakona o centralni upravi, 31. 12. 1923; prav tam, 12. 5. 1926; Slovenec, 3. 7. 1926, str. 1, Zakon o centralni upravi; prav tam, 4. 7. 1926, str. 1, Dr. Gosar proti vladnemu načrtu o centralni upravi; prav tam, 25. 11. 1926, str. 1, Zakon o centralni upravi – govor poslanca Smodeja.

⁴⁷ Gligorijević, Parlament i političke stranke, str. 228.

⁴⁸ Slovenec, 5. 3. 1927, str. 1, Zakon o centralni upravi v zakonodajnem odboru sprejet.

⁴⁹ Stenografske beleške Zakonodavnog odbora Kraljevine SHS, 1. knjiga 1926–1927, Pretres zakona o centralni upravi, 13. 11. 1926; prav tam, 20. 11. 1926; prav tam, 24. 11. 1926; prav tam, 26. 11. 1926; prav tam, 26. 1. 1927, str. 124–125, 139–142, 147–150, 162–165, 194–197, 203; Slovenec, 27. 11. 1926, str. 2, Razprava o zakonu o centralni upravi.

⁵⁰ Slovenec, 11. 11. 1926, str. 1, Kazenski zakonik.

seljačke stranke iz vladne koalicije je načelnik Slovenske ljudske stranke Anton Korošec kljub izpričanemu odporu do politične osebnosti Pašičevega naslednika Nikole Uzunovića⁵¹ pristal na razširitev pristojnosti oblastnih samouprav kot na izhodišče za uveljavitev prave avtonomije in 1. februarja 1927 potrdil vstop Slovenske ljudske stranke v vlado.⁵² Ministri Slovenske ljudske stranke so imeli v Uzunovićevi vladi širši manevrski prostor delovanja kot poleti 1924 v vladi Ljubomirja Davidovića, ko je Narodna radikalna stranka predstavljala močno opozicijo.⁵³ V začetku leta 1927 jih je k povečani dejavnosti sililo uvajanje oblastne samouprave v Sloveniji in prizadevanje za rešitev problema financiranja oblastnih samouprav; med drugim so ljubljanski borzi priskrbeli dovoljenje za poslovanje z devizami.⁵⁴

Vodstvo Slovenske ljudske stranke je pred oblikovanju oblastne samouprave v Sloveniji pokazalo veliko zanimanje za vladni položaj, vendar je ta od vodstva zahteval tudi precejšnja odstopanja od načelnih stališč stranke.⁵⁵ Poslanski klub Narodne radikalne stranke je v Narodni skupščini štel 142 poslancev, Jugoslovanski klub pa 20,⁵⁶ zaradi česar so poslanci Slovenske ljudske stranke glasovali ali v nasprotju s svojimi načeli ali pa s svojimi predlogi niso uspeli zaradi številčne premoči poslanskega kluba koalicijske partnerice. Najznačilnejši je bil primer opozicijskega predloga Zakona proti korupciji v anketnem odboru Narodne skupščine 10. februarja 1927, za sprejetje katerega se je Slovenska ljudska stranka v vladi Ljubomirja Davidovića aktivno zavzemala.⁵⁷

⁵¹ Govor Josipa Hohnjeca ob sprejemanju deklaracije vlade Nikole Pašiča. V: Stenografske beleške Narodne skupščine, št. 54, 28. 7. 1925, 45. redno zasedanje, str. 646–647; Slovenec, 9. 2. 1926, str. 1, Proračunski govor dr. Antona Korošca; Slovenski narod, 20. 4. 1926, str. 1, Shod dr. Korošca v Subotici.

⁵² Slovenec, 2. 2. 1927, str. 1, Nastop nove vlade; Jutro, 17. 2. 1927, str. 1, Velik govor Svetozarja Pribičevića v Narodni skupščini; Kmeti list, 4. 5. 1927, str. 1, Govor Stjepana Radića na sestanku v Ptuj; Ivan Ribar: Politički zapisi. Beograd 1948, str. 194.

⁵³ Nadškofjski arhiv Ljubljana, A. B. Jeglič, Dnevnik, 2. 2. 1927; Slovenec, 6. 2. 1927, str. 1, Dr. Kulovec za po živinski kugi prizadete kraje; prav tam, 6. 2. 1927, 2, Delo naših ministrov; prav tam, 9. 2. 1927, str. 1, Dr. Kulovec za potrebe kmetkega stanu; prav tam, 11. 2. 1927, str. 1, Nameravano inozemsko investicijsko posojilo; prav tam, 12. 2. 1927, str. 1, Prva posledica zmage SLS; Jutro, 15. 2. 1927, str. 2, Kako klerikalci gradijo ceste.

⁵⁴ Slovenec, 9. 4. 1927, str. 1, Ljubljanska borza je dobila pravico trgovanja z devizami; Franc Gabrovšek (glavni tajnik Slovenske ljudske stranke): Dva meseca v vladi. V: Socialna misel, VI, 1927, str. 97–99.

⁵⁵ Slovenec, 1. 2. 1927, str. 1, Pred novo vlado; prav tam, 3. 2. 1927, str. 1, Državopolitične smernice SLS; prav tam, 4. 2. 1927, str. 1, Pred parlamentom; Jutro, 4. 2. 1927, str. 2, Svetozar Pribičević o politiki dr. Korošca; Slovenec, 6. 2. 1927, str. 2, Generala za prometnega ministra; Franjo Žebot: Kako je z novo vlado v Beogradu? V: Slovenski gospodar, 10. 2. 1927, str. 1; Slovenec, 13. 2. 1927, str. 2, Hrvatski federalisti o vstopu SLS v vlado.

⁵⁶ Čulinović, Jugoslavija između dva rata, str. 455.

⁵⁷ Jutro, 3. 2. 1927, str. 1, Sodni dan za klerikalno politiko v finančnem odboru; Slovenec, 10. 2. 1927, str. 1, Zmaga odločnega stališča SLS; Jutro, 10. 2. 1927, str. 1, Zmaga korupcije v anketnem odboru; Slovenec, 11. 2. 1927, str. 1, Izjava dr. Hodžarja.

Tisti, ki se je po glasovanju proti Zakonu o korupciji znašel na žrtveniku in v odprtem medijskem ognju s prvakom Samostojne demokratske stranke Svetozarjem Pribičevićem, je bil Jakob Hodžar, ki so mu opozicijske stranke glasno očitale nenačelno glasovanje.⁵⁸ V demokratskih časnikih (*Politika, Jutro*) pa se je kmalu pojavila karikatura, ki je prikazovala Antona Korošca v ljubezenskem objemu z gospodično Korupcijo, ki je katoliškemu duhovniku šepetala v uho: »Kako naj verjamem v tvojo ljubezen, ko me neprenehoma grdiš?« Na kar ji je on odgovarjal: »To se godi pred svetom in zaradi sveta, dušica, v ostalem pa dobro veš, da nisem slab človek.«⁵⁹

Načelnik Slovenske ljudske stranke Korošec se je 5. maja 1927 po daljši odsotnosti vrnil v središče političnega dogajanja v Beograd. Težave s srcem in sladkorna bolezen so ga izdajale že med pogajanji z vladnimi predstavniki jeseni 1926, po odstopu zadnje vlade Nikole Uzunovića in nastopu prve vlade Velimirja Vukičevića 17. aprila 1927 pa se je njegovo zdravstveno stanje spet poslabšalo.⁶⁰ V Slovenski ljudski stranki so po odstopu Uzunovića obsodili neparlamentarno⁶¹ rešitev krize vlade, vendar so v pričakovanju razpisa skupščinskih volitev nastop novega ministrskega predsednika sprejeli umirjeno, saj je bila odstranitev Pašičevega naslednika v skladu s političnimi interesi strankinega vodstva.⁶² Vukičević in Korošec sta bila, nasprotno, v odličnih odnosih in sta se pogosto sestajala že pred oblikovanjem zadnje vlade Nikole Uzunovića, v kateri je Vukičević vodil resor za vere, in po njenem padcu.⁶³

⁵⁸ Jutro, 11. 2. 1927, str. 2, Dr. Korošec in dr. Hodžar o včerajšnjem glasovanju SLS; prav tam, 12. 2. 1927, str. 1, Demokratska zajednica prekinila vse zveze s klerikalci; Kmetski list, 16. 2. 1927, str. 1, Strahovit polom SLS v Beogradu; Slovenec, 17. 2. 1927, str. 2, Odgovor dr. Hodžarja na Pribičevićeve klevete; prav tam, 19. 2. 1927, str. 1, Ponovni odgovor na Pribičevićeve klevete.

⁵⁹ Jutro, 18. 2. 1927, str. 3, Idila.

⁶⁰ Slovenec, 28. 10. 1926, str. 1, Dr. Korošec obolel; Jutro, 28. 10. 1926, str. 1, Politična bolezen dr. Korošca?; prav tam, 29. 10. 1926, str. 1, Dr. Korošec resno obolel; Slovenec, 6. 5. 1927, str. 1, Kombinacije o bivanju dr. Korošca v Belgradu.

⁶¹ Vlada Velimirja Vukičevića je bila sestavljena iz dveh frakcij v Narodni radikalni in Demokratski stranki, ki nista imeli širše podpore v svojih strankah, zaradi česar so opozicijski poslanci vlado imenovali zunajparlamentarna, takšno pa je bilo tudi stališče poslanskih klubov in glavnih odborov Narodne radikalne in Demokratske stranke. Nova vlada v Narodni skupščini ni imela večine, zato je njen predsednik Marko Trifković 19. 4. 1927 prekinil zasedanja do 1. 8. 1927. – Čulinović, Jugoslavija između dva rata, str. 496; Gligorijević, parlament i političke stranke, str. 224 in 230.

⁶² Slovenec, 18. 4. 1927, str. 1, Vlada brez Slovencev in Hrvatov; Jutro, 19. 4. 1927, str. 2, Volitve se bodo vršile v novembru?; Slovenec, 20. 4. 1927, str. 1, Komunike Jugoslovanskega kluba; Franjo Žebot: Zakaj je naša vlada morala odstopiti?. V: Slovenski gospodar, 21. 4. 1927, str. 4; prav tam, 28. 4. 1927, str. 1, Nova vlada in parlament; Slovenec, 26. 4. 1927, str. 3, Veliki shodi SLS; Franc Gabrovšek: Dva meseca v vladi. V: Socialna misel, VI, 1927, str. 97–99.

⁶³ Slovenec, 30. 1. 1927, str. 1, Uzunović dobil mandat za sestavo vlade; prav tam, 1. 2. 1927, str. 1, Pred novo vlado; prav tam, 29. 4. 1927, str. 2, Lepa navodila gospoda Vukičevića; prav tam, 31. 5. 1927, str. 2, Dr. Korošec pri kralju; Jutro, 31. 5. 1927, str. 1, Dr. Koroščeva pot v Vrnjačko banjo; Slovenec, 3. 6. 1927, str. 1, Plenarna seja Jugoslovanskega kluba v Mariboru; Kmetski list, 8. 6. 1927, str. 1, Nova politika Slovenske ljudske stranke; Slovenec, 12. 6. 1927, str. 1, Sušnik na dvoru; Konference dr. A. Korošca; prav tam, 14. 6. 1927, str. 1, Razgovori med dr. Korošcem in

V začetku maja 1927, ko se je Zakonodajni odbor znova sestajal v zvezi z načrtom kazenskega zakonika, je bilo poročilo *Slovenca* s seje zaradi niza neuspešnih Hodžarjevih predlogov že povsem resignirano: »Ker ni bilo poslancev vladne večine, so jih iskali po celem mestu in se je seja začela šele ob petih popoldne. Večina je sprejela načrt kazenskega zakonika do člena 335 skoro brez spremembe. Popravljala se je tuptatam le stilizacija. /.../ Sicer pa se vladna večina sploh ne ozira na predloge in se ne udeležuje debate.«⁶⁴ Na seji odbora 3. maja 1927 so bili sprejeti nekateri že obravnavani deli načrta kazenskega zakonika, in sicer vključno s kancelparagrafom, ki sta ga skušala Andrej Gosar in Jakob Hodžar še zadnjič neuspešno izločiti iz zakonika.⁶⁵ Sredi maja 1927 je bila znova sklicana seja odbora, ki je obravnavala načrt kazenskega zakonika, vendar Jakob Hodžar o tem ni bil obveščen in je po lastnih besedah za sejo izvedel iz časopisa.⁶⁶ Na seji nekaj dni zatem je kritiziral načrt kazenskega zakonika in našteval njegove pomanjkljivosti ter se ponovno obregnil zlasti ob kancelparagraf, ki ga je navedel kot glavni razlog, da Slovenska ljudska stranka načrta kazenskega zakonika ne more podpreti. Na omenjeni seji je prišlo do spora, ki se je nadaljeval tudi na prihodnji seji, šlo pa je za to, da predsedujoči seji Hodžarju zaradi njegovih obširnih intervencij ni več želel dajati besede, čemur je poslanec glasno nasprotoval.⁶⁷

Kralj Aleksander je 15. junija 1927 razpustil Narodno skupščino in razpisal volitve za 11. september 1927.⁶⁸ Narodna radikalna stranka je po volitvah s 112 dobljenimi mandati ostala najmočnejša stranka v Narodni skupščini, sledile pa so ji Hrvatska (kot Narodna) seljačka stranka z 61, Demokratska stranka z 59 in Samostojna demokratska stranka z 22 dobljenimi mandati.⁶⁹ Slovenska ljudska stranka je v Sloveniji zmagala z absolutno večino glasov – od 26 slovenskih mandatov jih je dobila 20 (59,9 odstotka), s čimer je bila peta najmočnejša parlamentarna stranka v državi.⁷⁰

V mariborskem volilnem okrožju je Slovenska ljudska stranka dobila 57,6 odstotka glasov oziroma 12 mandatov. Med izvoljenimi poslanci stranke v Narodno skupščino je bil tudi Jakob Hodžar,⁷¹ ki pa v času do nastopa diktature ni več igral vidne poslanske vloge. Politika Slovenske ljudske stranke je bila namreč po sklenitvi blejskega sporazuma poleti 1927 in tesnem prepletu njene politike s politiko Narodne radikalne stranke ter zaradi priprav političnega terena za uvedbo diktature, ki

Vukičevićem; prav tam, 18. 6. 1927, str. 1, Dr. Korošec pri Marinkoviću; Sestava volivne vlade; Jutro, 2. 8. 1927, str. 2, Tudi Nikola Uzunović napada vlado.

⁶⁴ Slovenec, 3. 5. 1927, str. 1, Zakonodajni odbor.

⁶⁵ Prav tam, 4. 5. 1927, str. 1, Novi kazenski zakonik v odboru sprejet.

⁶⁶ Prav tam, 14. 5. 1927, str. 1, Debata o kazensko pravnem redu.

⁶⁷ Prav tam, 18. 5. 1927, str. 1, Razprava o kazensko pravnem redu; prav tam, 19. 5. 1927, str. 1, Zakonodajni odbor.

⁶⁸ Gligoričević, Parlament i političke stranke, str. 230; Čulinović, Državnopravna historija, str. 300.

⁶⁹ Čulinović, Jugoslavija između dva rata, str. 501.

⁷⁰ Balkovec, Parlamentarne volitve, str. 156.

⁷¹ Slovenski gospodar, 15. 9. 1927, str. 1, Volilcem SLS – zahvala poslancev.

jim je bilo podvrženo delo vlade v letu 1928, v veliki meri zreducirana na politično delovanje strankinega vodje Antona Korošca, ki je bil v letu do diktature minister za notranje zadeve in predsednik jugoslovanske vlade. V omenjenem času se je Hodžar pojavil le enkrat, in sicer sredi marca 1928, ko so v *Slovencu* skopo poročali o fizičnem napadu nanj. Poslanec Slovenske kmetijske stranke Ivan Urek je na skupščinskem hodniku mahnil Hodžarja po glavi z debelo palico in pri tem dejal: »*Tu imaš!*«⁷² Podrobnosti o napadu bralci niso izvedeli, pa tudi cinični komentar v štajerskem *Slovenskem gospodarju* ni razkril novih informacij: »*Če bi ga zdaj dr. Hodžar tožil, bi pa Urek zopet predložil izpričevalo, da ni pri pameti.*«⁷³ Pretepi v Narodni skupščini so v tistem času postali stalnica zasedanj – junijski atentat, ki se je končal s smrtjo nekaterih hrvaških poslancev in Stjepana Radića, je bil samo kulminacija tega pojava in priročen povod, da je kralj Aleksander lahko začel javno govoriti o možnostih uvedbe diktature.

Ko je bil januarja 1929 sprejet novi kazenski zakonik, se je *Slovenec* pričakovano pomudil ob členih, ki so govorili o smrtni kazni, o odpravi plodu (abortusu) in o kancelparagrafu. Zaradi zakonitosti državne diktature omenjenih členov ni komentiral,⁷⁴ pri čemer je bilo stališče Slovenske ljudske stranke do smrtne kazni in do kancelparagrafa izpričano že med obravnavo načrta kazenskega zakonika, medtem ko je stranka na splav gledala kot na akt »*samoiztrebljenja naroda*«, »*belo kugo*« ipd.; zdravnike, ki so splave izvajali, je uvodničar *Slovenca* malo pred začetkom druge svetovne vojne imenoval morilce in »*najostudnejše škodljivce svojega naroda*«. ⁷⁵ Kazenski zakonik iz leta 1929 je v svojem 170. in 173. členu določal zaporno kazen do treh let za žensko, ki bi umetno prekinila nosečnost, in zaporno kazen do petih let za osebo (zdravnika, lekarnarja ali babico), ki bi splav opravila.⁷⁶

Mateja Ratej

DR. JAKOB HODŽAR – SLOVENIAN PEOPLE'S PARTY'S MEMBER OF THE NATIONAL ASSEMBLY BETWEEN 1925 AND 1929

S u m m a r y

At the second assembly elections in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes in February 1925, Jakob Hodžar was among the newly elected MPs of the Slovenian People's Party. Hodžar, a lawyer, was born in 1889. Initially he was a judge and State Prosecutor (Public Prosecutor), but later he opened a law firm. In May and June 1925 Hodžar participated in a section of the Legislative Committee of the National Assembly for the examination of the legislation regulating the courts, where his proposal that the large Maribor district court should be divided into district courts of Ormož, Ljutomer, Gornja Radgona, Murska Sobota and (Dolnja) Lendava was adopted. The

⁷² *Slovenec*, 15. 3. 1928, str. 1, Urek dejansko napadel dr. Hodžarja.

⁷³ *Slovenski gospodar*, 22. 3. 1928, str. 2, Pretepi v narodni skupščini.

⁷⁴ *Slovenec*, 1. 2. 1929, str. 1, Iz novega kazenskega zakonika; prav tam, 17. 2. 1929, str. 1, Novi kazenski zakon stopi v veljavo 1. januarja 1930.

⁷⁵ Prav tam, 16. 2. 1940, str. 1, Nazadujemo!; prav tam, 14. 3. 1940, str. 5, Rast slovenskega naroda – statistika rojstev kliče po učinkovitih ukrepih.

⁷⁶ Prav tam, 1. 2. 1929, str. 1, Iz novega kazenskega zakonika.

Legislative Committee, gaining the majority of legislative competences in accordance with Article 133 of the Constitution, was a kind of a small-scale National Assembly, established with the aim of facilitating the work with regard to the unification of legislation. In the summer of 1925 the parliamentary parties in the National Assembly dealt intensively with the Thurn-Taxis affair. In the Assembly commission, investigating the matter, Jakob Hodžar represented the viewpoints of the Yugoslav Parliamentary Group. According to expectations his efforts to ensure that the incriminated minister should face the court were unsuccessful. As the policies of the Slovenian People's Party changed in the second half of 1925, the representatives of the Yugoslav Parliamentary Group in the Legislative Committee of the National Assembly exercised the main political pressure against the centralist state regime during the discussion about the proposals on the State/Public Prosecution (Andrej Gosar, Jakob Hodžar) as well as the press (Josip Hohnjec, Franc Smodej). Hodžar was also a member of the section of the Legislative Committee for the new criminal code, which started focusing on the outline of the code in April 1926. The criminal law reform was a part of the cultural programme of the Slovenian People's Party in the sense of implementing the state religious education in order to build the society on the Catholic spiritual foundations. During the adoption of the criminal code the Yugoslav Parliamentary Group and Jakob Hodžar in its context argued, unsuccessfully, for the abolishment of death penalty. The essential provisions of the Criminal Code of the Kingdom of Yugoslavia of 1929 remained in force until the dissolution of the state in 1941. In the Legislative Committee in the spring of 1926, Jakob Hodžar especially argued against the so-called »kancelparagraf«, a provision of Article 12 of the St. Vitus Day Constitution, according to which the representatives of religious communities were forbidden from taking part in the activities related to political parties during worship and in religious texts. Despite a resolute opposition of the Slovenian People's Party the provision was introduced into the Constitution and in 1929 also into the new criminal code. In September 1927 Hodžar was re-elected for the National Assembly at the parliamentary elections. However, until the onset of the dictatorship he no longer stood out as an MP, since after the conclusion of the Bled Agreement in the summer of 1927 the policies of the Slovenian People's Party were largely reduced to the political pursuits of the party leader Anton Korošec, who was the Minister of the Interior and President of the Yugoslav Government in the year preceding the dictatorship.